

Datum
27 oktober 2000

Ons kenmerk
CW00/U91698

Onderdeel
directie Constitutionele Zaken
en Wetgeving

Inlichtingen
mr. G.J. Boon
T (070) 426 7508
F (070) 426 7634

Uw kenmerk

Blad
1 van 1

Aantal bijlagen
1

Bezoekadres
Schedeldoekshaven 200
2511 EZ Den Haag

Postadres
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Onderwerp
Adviesaanvraag i.v.m. wijziging Kiesbesluit

dep
QAB 31/10

Geacht college,

Hierbij doe ik u toekomen een concept van een algemene maatregel van bestuur, houdende wijziging van het Kiesbesluit in verband met de goedkeuring en het gebruik van stemmachines voor meer dan twee stemmingen tegelijkertijd.

In de nota naar aanleiding van het verslag van de Tweede Kamer met betrekking tot het voorstel voor een Tijdelijke referendumwet was aangekondigd, dat in het Tijdelijk referendumbesluit een voorziening zou worden opgenomen voor het gebruik van stemmachines voor meer dan twee stemmingen tegelijkertijd. Bij nadere overweging lijkt het mij echter zowel uit systematisch als praktisch oogpunt beter, hiervoor een grondslag op te nemen in het Kiesbesluit. De Regeling voorwaarden en goedkeuring stemmachines 1997 zal in verband hiermee eveneens worden aangepast.

In aansluiting op deze wijziging wordt tevens de tekst van artikel J 15a van het Kiesbesluit verduidelijkt, in die toegevoegd dat - overeenkomstig de bedoeling van die bepaling en in aansluiting op artikel J 14a - de toelating van het gebruik van de stemmachine voor andere stemmingen dan verkiezingen wordt geëxpliciteerd.

Gaarne verneem ik uw eventuele commentaar op dit concept-besluit. De planning is dat de algemene maatregel van bestuur na aanvaarding van het wetsvoorstel Tijdelijke referendumwet door de Tweede Kamer voor advies wordt voorgelegd aan de Raad van State. Naar verwachting behandelt de Tweede Kamer het wetsvoorstel medio november.

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES,

Besluit van
tot wijziging van het Kiesbesluit inzake het stemmen
door middel van elektronische stemmachines

Wij Beatrix, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.
Op de voordracht van Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van, nr.
.....;

Gelet op de artikelen J 6, J 33, eerste lid, en J 34, eerste lid, van de Kieswet;

Gezien het advies van de Kiesraad van, nr.;

De Raad van State gehoord (advies van, nr.);

Gezien het nader rapport van Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van
....., nr.;

Hebben goedgevonden en verstaan:

ARTIKEL I

Het Kiesbesluit wordt als volgt gewijzigd:

A

In artikel G 1, eerste lid, wordt "Onze Minister van Binnenlandse Zaken" vervangen door: Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

B

In artikel H 3, eerste lid, wordt "Onze Minister van Binnenlandse Zaken" vervangen door: Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

C

In artikel I 1, tweede lid, wordt "ministerie van Binnenlandse Zaken" vervangen door: ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

D

Artikel J 12a komt te luiden:

Artikel J 12a

Indien zowel voor de stemming ingevolge de Kieswet als voor de andere stemming stemmachines worden gebruikt, kan de burgemeester besluiten dat de stemmachines tevens voor de andere stemming worden gebruikt, mits Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ingevolge artikel J 14a goedkeuring heeft verleend voor het gebruik voor het desbetreffende aantal stemmen tegelijk.

E

Artikel J 14 wordt gewijzigd als volgt:

1. In het eerste lid wordt "Onze Minister van Binnenlandse Zaken" vervangen door: Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

2. In het derde lid wordt "Onze Minister van Binnenlandse Zaken" vervangen door: Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

F

Artikel J 14a wordt gewijzigd als volgt:

1. Het eerste lid komt te luiden:

1. Een stemmachine mag slechts voor meer dan één stemming tegelijkertijd worden gebruikt, indien Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de stemmachine voor dit gebruik heeft goedgekeurd.

2. In het tweede lid wordt “Onze Minister van Binnenlandse Zaken” vervangen door: Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

G

In artikel J 14b, tweede lid, wordt “Onze Minister van Binnenlandse Zaken” vervangen door: Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

H

Artikel J 15a wordt gewijzigd als volgt:

1. In het eerste lid wordt de zinsnede “andere doeleinden dan verkiezingen” vervangen door: andere doeleinden dan stemmingen.

2. Het tweede lid komt te luiden:

2. Het eerste lid is niet van toepassing op onderdelen van de stemmachine ten aanzien waarvan Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties bij de goedkeuring van de stemmachines of naar aanleiding van een daartoe strekkende aanvraag heeft beslist dat zij voor andere doeleinden dan stemmingen gebruikt mogen worden.

ARTIKEL II

Dit besluit treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip.

Lasten en bevelen dat dit besluit met de daarbij behorende toelichting in het Staatsblad zal worden geplaatst.

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES,

NOTA VAN TOELICHTING

Algemeen

De onderhavige wijziging van het Kiesbesluit heeft in de eerste plaats tot doel, het gebruik van stemmachines voor meer dan twee stemmingen mogelijk te maken. In de tweede plaats wordt beoogd, de bepaling betreffende de toelaatbaarheid van het gebruik van stemmachines voor andere doeleinden dan verkiezingen die door de Kieswet worden gereguleerd, te verduidelijken. Ten slotte wordt door middel van dit besluit de aanduiding "Onze Minister van Binnenlandse Zaken" in het Kiesbesluit telkens vervangen door de actuele aanduiding "Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties".

Over de onderhavige wijziging is op advies uitgebracht door de Kiesraad.

Artikel I

Onderdelen D en F

Op grond van het oude artikel J 14a, eerste lid, van het Kiesbesluit mocht een stemmachine, mits door de minister van Binnenlandse Zaken voor dit gebruik goedgekeurd, slechts voor ten hoogste twee stemmingen tegelijkertijd worden gebruikt. Deze mogelijkheid werd met het oog op combinatie van stemmingen geopend bij Besluit van 9 april 1997 tot wijziging van het Kiesbesluit inzake het stemmen door middel van elektronische stemmachines (Stb. 1997, 164). In de nota van toelichting bij dat besluit werd opgemerkt, dat bij een combinatie van stemmingen in de eerste plaats valt te denken aan de combinatie van een ingevolge de Kieswet voorgeschreven stemming met een andere, door de gemeente uitgeschreven stemming (bijvoorbeeld de combinatie van een gemeenteraadsverkiezing met een deelgemeenteraadsverkiezing of een referendum. Als tweede voorbeeld werd genoemd het samenvallen van twee in de Kieswet geregelde stemmingen, zoals zich op 3 maart 1999 in een gedeelte van Noord-Brabant heeft voorgedaan (samenvallen van verkiezingen voor gemeenteraden en provinciale staten ten gevolge van een herindeling).

De afgelopen jaren zijn er stemmachines op de markt gebracht, die technisch gezien zijn voorbereid op het gebruik voor meer dan twee stemmingen tegelijkertijd. Deze stemmachines konden echter op grond van het oude artikel J 14a, eerste lid, van het Kiesbesluit slechts worden goedgekeurd en gebruikt voor ten hoogste twee stemmingen tegelijkertijd. In de nota naar aanleiding van het verslag van de Tweede Kamer betreffende het voorstel voor een Tijdelijke referendumwet werd gewezen op de beperkingen die de oude bepaling bevatte indien tegelijkertijd bijvoorbeeld een verkiezing op grond van de Kieswet wordt gecombineerd met meer dan één referendum, of met een referendum en een deelgemeenteraadsverkiezing. Daarom werd aangekondigd dat in het Tijdelijk referendumbesluit een aparte voorziening zou worden getroffen voor het gebruik van stemmachines voor meer dan twee stemmingen tegelijkertijd.¹

Nadere overweging heeft ertoe geleid dat de goedkeuring en het gebruik van stemmachines voor meer dan twee stemmingen tegelijkertijd om de volgende redenen beter in het Kiesbesluit dan in het Tijdelijk referendumbesluit geregeld kan worden.

De eisen die aan stemmachines worden gesteld, zijn opgenomen in het Kiesbesluit en de daarop gebaseerde Regeling voorwaarden en goedkeuring stemmachines 1997. Op grond van het Tijdelijk referendumbesluit worden bij het raadplegend correctief referendum slechts stemmachines gebruikt, die voor het gebruik bij verkiezingen zijn goedgekeurd en derhalve aan de eisen voldoen, die in en krachtens het Kiesbesluit zijn gesteld. Ook (de goedkeuring van) het gebruik van de stemmachine voor meer dan één stemming is geregeld in het Kiesbesluit. Vanuit systematisch oogpunt is het daarom gewenst om dit onderwerp niet (tevens) in het Tijdelijk referendumbesluit besluit te regelen.

Een meer praktische reden om het Kiesbesluit op dit punt te wijzigen, heeft te maken met het feit dat gemeenten ook naast de Tijdelijke referendumwet behoefte kunnen hebben aan de mogelijkheid om hun stemmachines voor meer dan twee stemmingen tegelijkertijd te mogen gebruiken, bijvoorbeeld in verband met een referendum dat op een plaatselijke referendumverordening is gebaseerd. Indien de goedkeuring van een stemmachine voor het gebruik bij meer dan twee stemmingen in het Tijdelijk referendumbesluit zou worden geregeld, zou de goedkeuring van rechtswege komen te vervallen zodra het Tijdelijk referendumbesluit expireert. Die situatie is niet gewenst.

De wijziging van het Kiesbesluit brengt met zich mee, dat ook de Regeling voorwaarden en goedkeuring stemmachines 1997 op dit punt gewijzigd zal worden.

Op basis van het gewijzigde artikel J 14a, eerste lid, van het Kiesbesluit zal de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in het goedkeuringsbesluit mede bepalen, voor hoeveel stemmingen tegelijkertijd de stemmachine is goedgekeurd. Het is in verband daarmee van belang dat de aanvrager in zijn aanvraag vermeldt, voor welk aantal stemmingen tegelijkertijd hij goedkeuring wenst.

¹ Kamerstukken II 1999/2000, 27 034, nr. 5, blz. 49.

De wijzigingen laten uiteraard de geldigheid van de bestaande goedkeuringen van stemmachines voor twee stemmingen tegelijkertijd onverlet. In verband met de wijziging van artikel J 14a is ook artikel J 12a van het Kiesbesluit gewijzigd.

Onderdeel H

Naar aanleiding van het advies van de Kiesraad betreffende het ontwerp van een algemene maatregel van bestuur ter uitvoering van de Tijdelijke referendumwet (Tijdelijk referendumbesluit) d.d. 31 augustus 2000 is gebleken dat de tekst van artikel J 15a, zoals ingevoegd in 1997² lijkt te bepalen dat een stemmachine die eenmaal voor een referendum is gebruikt, daarna niet meer bij verkiezingen waarop de Kieswet van toepassing is, mag worden ingezet. Het woord "verkiezingen" in artikel J 15a (oud) lijkt het gebruik van de stemmachine bij referenda uit te sluiten. Blijkens de nota van toelichting bij artikel J 15a (oud) is dit echter niet de bedoeling van deze bepaling geweest.³ Een andere uitleg zou bovendien de ongewenste consequentie hebben gehad, dat ook de reikwijdte van artikel J 14a van het Kiesbesluit aanzienlijk zou zijn ingeperkt. Een stemmachine die op grond van artikel J 14a (oud) van het Kiesbesluit voor twee stemmingen tegelijkertijd was goedgekeurd en vervolgens bij een gemeentelijk referendum werd ingezet, zou daarna nooit meer voor verkiezingen mogen worden gebruikt. Met de wijziging van artikel J 15a wordt de betekenis van dit artikel verduidelijkt.

Onderdelen A, B, C, E en G

Deze onderdelen betreffen uitsluitend een actualisering van de aanduiding van de desbetreffende minister, respectievelijk het desbetreffende ministerie.

Artikel II

Voor een wijziging van de bepalingen in het Kiesbesluit met betrekking tot stemmachines geldt ingevolge artikel J 34, tweede lid, van de Kieswet een voorhangprocedure van twee maanden na de datum van plaatsing in het Staatsblad. In verband hiermee wordt in artikel II bepaald dat het besluit in werking treedt op een bij koninklijk besluit te bepalen datum.

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES,

² Besluit van 9 april 1997 tot wijziging van het Kiesbesluit inzake het stemmen door middel van elektronische stemmachines (Stb. 164).

³ Stb. 1994, 164, blz. 13, laatste alinea van onderdeel F.

KIESRAAD

Aan

Min. BZK			
afdeling: 620			
agendano: 6200/98821			
Ingek.: 24 NOV 2000			

Bijlagen

Uw kenmerk

Ons kenmerk

Datum

CW2000/U91698

KR00/U98085

24 november 2000

Inlichtingen bij

Doorkiesnummer

N. jk

070-426 8523

Onderwerp

Wijziging Kiesbesluit i.v.m. goedkeuring en
gebruik van stembalies voor meer dan twee
stemmingen

Zeer geachte

Bij brief van 27 oktober 2000 heeft u de Kiesraad advies gevraagd over een voorstel tot wijziging van het Kiesbesluit in verband met de goedkeuring en het gebruik van stembalies voor meer dan twee stemmen tegelijkertijd. Het voorstel houdt onder meer verband met het voorstel voor de Tijdelijke referendumwet. Inwerkingtreding van de Tijdelijke referendumwet doet de kans dat er meer dan twee stemmen tegelijkertijd worden gehouden, toenemen. Onder de huidige regelgeving kan een stembalie voor niet meer dan twee stemmen tegelijkertijd worden goedgekeurd en gebruikt. De Kiesraad heeft hierop reeds gewezen in zijn advies van 24 november 1999 over de Tijdelijke referendumwet.

De Kiesraad stemt in met de keuze het gebruik van de stembalie voor meer dan twee stemmen tegelijkertijd te regelen in het Kiesbesluit en met de daarvoor gegeven motivering in de nota van toelichting, en niet te kiezen voor een (tijdelijke) afwijking van het Kiesbesluit in het Tijdelijk referendumbesluit. Wel beveelt de Kiesraad aan in de nota van toelichting nadrukkelijk aan te geven dat artikel J 6 van de Kieswet, dat mede de basis biedt voor de in het Kiesbesluit voorgestelde wijzigingen, niet uitsluitend de combinatie van twee stemmen toestaat. De tekst van artikel J 6 kan ten onrechte de suggestie wekken dat het uitsluitend mogelijk is een uit de Kieswet voortvloeiende stemming te combineren met één door de gemeenteraad uitgeschreven stemming en dus ziet op het houden van twee stemmen tegelijkertijd. Indien dit het geval zou zijn, dan zou dit artikel uiteraard niet kunnen dienen als basis voor uitvoeringsvoorschriften ten behoeve van het houden van meer dan twee stemmen tegelijk.

De Raad wijst erop dat ook de voorschriften met betrekking tot combinatie van stemmen in het Kiesbesluit de suggestie kunnen wekken dat het om twee stemmen gaat. Dit is bijvoorbeeld het geval in het te wijzigen artikel J 12a, waarin wordt gesproken over "de stemming ingevolge de Kieswet" en "de andere stemming".

Uit de aanhef van het voorstel blijkt dat de wijzigingen mede worden gebaseerd op artikel J 34 van de Kieswet. Dit betekent dat een voorhangprocedure nodig is. De Kiesraad betwijfelt of de grondslag van artikel J 34 juist is: de voorgestelde wijzigingen betreffen in

de eerste plaats voorschriften met het oog op de combinatie van stemmingen waarvoor artikel J 6 van de Kieswet de basis is en in de tweede plaats nadere regels voor de bij de stemming gebruikte *techniek* op grond van artikel J 33 van de Kieswet. Het gaat niet zozeer om nadere regels over het *stemmen* door middel van stemmachines.

In de nota van toelichting wordt opgemerkt dat het de bedoeling is, dat in het goedkeuringsbesluit wordt aangegeven voor hoeveel stemmingen tegelijk de stemmachine mag worden gebruikt. Impliciet volgt dit ook uit de voorgestelde tekst van artikel J 12a van het Kiesbesluit. De Kiesraad is hiervan geen voorstander. Het aantal stemmingen waarvoor een stemmachine, die geschikt is voor gebruik voor verscheidene stemmingen tegelijkertijd, kan worden ingezet is afhankelijk van het type stemming (bijvoorbeeld voor een verkiezing voor een vertegenwoordigend orgaan of voor een referendum). Praktisch zal het dan ook niet goed mogelijk zijn in een goedkeuringsbesluit aan te geven voor hoeveel stemmingen tegelijkertijd de stemmachine mag worden gebruikt. De Kiesraad adviseert daarom uit te gaan van goedkeuring van de stemmachine voor het gebruik van één stemming of voor het gebruik van meer dan een stemming tegelijkertijd. Gemeenten moeten vervolgens zelf beoordelen of in een concreet geval de stemmachine voor alle op dezelfde dag te houden stemmingen kan worden ingezet. Hierbij zal, afhankelijk van het type stemmachine, de omvang van het stempaneel een rol spelen. In het voorgestelde eerste lid van artikel J 14a, leest de Kiesraad overigens ook dat, anders dan blijkt de nota van toelichting is bedoeld, goedkeuring wordt gegeven voor het gebruik van één stemming of voor het gebruik van meer dan een stemming tegelijkertijd. Indien u het wenselijk acht dat de goedkeuring wordt gegeven voor een bepaald aantal stemmingen, dan dient dit in de tekst van artikel J 14a tot uitdrukking te worden gebracht. Indien de aanbeveling van de Kiesraad inzake de goedkeuring van stemmachines wordt gevolgd, moet in artikel J 12a van het Kiesbesluit "het desbetreffende aantal stemmingen tegelijk" worden vervangen door: "meer dan een stemming tegelijk".

Met de voorgestelde wijziging van artikel J 15a stemt de Kiesraad in. Uit de nota van toelichting blijkt weliswaar dat met "verkiezingen" in het huidige artikel J 15a niet uitsluitend verkiezingen in enge zin worden bedoeld - bij de totstandkoming is met name ook gedacht aan stemmingen voor plaatselijke referenda - maar het voorgestelde begrip "stemmingen" geeft deze bedoeling duidelijker weer.

Voor het overige geeft het voorstel de Kiesraad geen aanleiding tot het maken van opmerkingen.

Hoc tend,